Historisk Samfund for Als og Sundeved

Beretning 2017

Det har igen været et godt og begivenhedsrigt år for Historisk Samfund for Als og Sundeved. Medlemstallet har været på 1422, det er en smule vigende, men det vil jeg vende tilbage til.

Året blev indledt d. 15 marts med det tredje foredrag ud af fire om Sønderborg Havn. Det var overinspektør Mette Guldberg, som er forsknings- og formidlingschef på Fiskeri- og Søfartsmuseet i Esbjerg, som fortalte om havnen fra år 1600 til 1800. Havnen var jo centrum i de fleste gamle købstæder. Den var forbindelsesleddet til omverdenen, og den dannede ramme om mange forskellige aktiviteter og arbejdspladser. Det er derfor ikke så mærkeligt, at mange interesser var knyttet til havnen, og alt det var Sønderborg Havn jo en del af.

Det fjerde foredrag blev holdt d. 26. april, hvor cand. mag. Christian Bo Bojesen fortalte om Sønderborg Havn i middelalderen. Det er jo klart, at jo længere vi går tilbage i tiden, jo mere sparsomt er kildematerialet. Christian Bo Bojesens foredrag havde derfor en mere generel indfaldsvinkel om de muligheder beliggenheden har givet, om middelalderens havnetyper og handelsforbindelser, om smugleri og om ulovlige havne. Han kom også ind på Sønderborgs muligheder som flådehavn og som muligt byggested for den danske flådes allerførste orlogsskib ”Engelen”, som blev bygget efter ordre fra kong Hans omkring år 1510.

De to første foredrag i rækken fandt sted d. 7. september 2016, hvor direktør i Sønderborg Kommune Inge Olsen fortalte om Havnen i nutiden og fremtiden, og d. 12. oktober 2016 hvor Sten Boye Poulsen fortalte og viste billeder om havnens udvikling de sidste ca. 100 år.

Foredragsrækken blev holdt i samarbejde med Sønderborgkredsen af Historisk Samfund for Sønderjylland. Det var til begge parters tilfredshed, så vi har givet udtryk for, at hvis vi en anden gang kan finde noget at samarbejde om, så er vi klar til det igen.

Det næste foredrag fandt sted d. 14 november med museumsinspektør Carsten Porskrog Rasmussen som foredragsholder. Emnet var Kong Christian d. 3. og

Dronning Dorothea. Under Christian d. 3. blev reformationen jo indført i Danmark. Det blev hans livs projekt. Han var dybt religiøs, og daglig bøn og bibellæsning spillede en stor rolle for ham. Men Christian d. 3. fik også tid til at bygge en række slotte, heriblandt i Sønderborg, hvor han ombyggede den gamle middelalderborg til et renæssanceslot. Efter hans død, fortsatte Dronning Dorothea hans projekter både hvad angår den strenge lutherske kristendom og byggerierne. Kapellet på Sønderborg Slot er Dronning Dorotheas værk.

Det næste foredrag blev holdt af museumsinspektør Rene Rasmussen, og fandt sted d. 21. november som optakt til årets årbog: Historien på Væggen. Sønderborg Slot har et af landets største samling af historiemalerier fra De Slesvigske Krige 1848-1850 og 1864. Kunstnere som Niels Simonsen, Otto Bache og Vilhelm Rosenstand har skildret begivenhederne, og deres malerier indeholder en masse spændende detaljer, som Rene dykkede ned i, og han fortalte både om dem, og de dramatiske hændelser, som fandt sted, og som jo dannede baggrund for malerierne.

Selve årbogen "Historien på Væggen" blev pakket d. 7. december hvorefter den gik ud til alle medlemmer. Bogen omhandler 43 af de billeder, der hænger på Sønderborg Slot. Den er smukt dekoreret med foto af de enkelte billeder, den fortæller historien om selve billedet, men også den historie ligger bag ved billedet. Den er skrevet af Inge Adriansen, Axel Johnsen, Nikolaj Kirk Flyman, Maria Kræmer Hansen, Rene`Rasmussen og Carsten Porskrog Rasmussen. Den kan bruges som et opslagsværk, og man kan tage den med rundt på museet, og læse om de enkelte billeder efterhånden som man når frem til dem. Årbogen udgives som et samarbejde mellem museet og foreningen, idet det for det meste er folk fra museet, der skriver bogen og foreningen betaler fremstillingen og udgivelsen.

Rækken af foredrag med udgangspunkt i årbogen fortsatte her i foråret 2018 med først Carsten Porskrog Rasmussen om malerierne af Christian d. 2.. Med det omtumlede liv han havde, vakte han i høj grad historiemalernes interesse. Det mest berømte er Carl Blochs billede af Christian d. 2.som fange på Sønderborg Slot, hvor han går omkring det runde bord. Det vel nok mest kostbare billede, der er på Sønderborg Slot, er Lucas Cranach den ældres portræt af Christian d. 2. fra ca. 1524.

D. 8. marts fortalte museumsinspektør Morten La Cour, Åbenrå, om hvordan historiemaleriet under enevælden blev regnet som fornem kunst, som tjente til at

styrke kongens præstige. I midten af 1800-tallet trådte historiemaleriet ind i den mere folkelige stats tjeneste med nationale motiver i offentlige bygninger og historiske museer. Alle foredrag er foregået i samarbejde med museet på Sønderborg Slot og tilslutningen har været rigtig god.

Igen i år har vi gennemført ture i ind- og udland. Fra 30. maj til 1. juni havde vi en tre- dages tur til Sydhavsøerne, Lolland, Falster og Møn. 36 medlemmer kørte i bus med færgen til Fyn, over Siø til Langeland, hvor man fik en rundvisning på Tranekær Slot. Derefter med færgen fra Spodsbjerg til Tårs på Lolland, hvor man efter at have spist frokost kørte til Maribo, hvor man så Domkirken, hvorefter man kørte til hotellet i Nykøbing. Den næste dag begyndte med en guidet rundtur i Nykøbing, hvorefter busturen gik til Stege på Møn, hvor man besøgte den historiske Mølleport. Turen gik derefter videre til Møns Klint, der med sine 128 m. er den højeste klint i Danmark, og som dermed også er et fantastisk udsigtspunkt. Man kørte derefter til Liselund og videre til Fanefjord, hvor man så kirken, inden turen gik tilbage til hotellet i Nykøbing. Den 3. dag begyndte hjemturen over Kippinge Kirke til Vordingborg, hvor man så Slotsruinen og Gåsetårnet. Derefter til Karrebæksminde, hvor man spiste frokost og videre over Fyn til Sønderborg, hvor bussen ankom sidst på eftermiddagen. Jytte Urban og Sigga Henriksen var turledere, Tom Specht var guide, og turen var meget vellykket.

Den næste tur, der fandt sted d. 24. juni, var en en- dags tur, der gik til Christiansfeld og Reformationsudstillingen i Haderslev. I juli 2015 blev den ældste del af Christiansfeld optaget på UNESCOs liste over umistelig verdensarv. I Christiansfeld blev man af to lokale guider ført rundt på en 1,5 times lang bytur, hvorefter man fik en rundvisning af Tyrstrup Kirke. Man kørte derefter til Den Gamle Grænsekro på Frederikshøj, hvor frokosten blev indtaget i form af pølsebuffet. Turen gik derefter til Haderslev Museum, hvor overinspektør Lennart Madsen fortalte om særudstillingen ”Tro!- Reformation i Sønderjylland”. Efter en times tid på egen hånd og kaffe, gik turen tilbage til Sønderborg Slot, hvor Henning Ladefoged Sørensen viste rundt i og fortalte om Dronning Dorotheas Kapel, der er et af verdens ældste kirkerum indrettet specielt til luthersk- protestantisk gudstjeneste. 41 medlemmer deltog i turen, og turledere var Henning Ladefoged Sørensen, Jens Verner Nielsen og Poul Callesen.

Den tredje tur var en 6- dages tur, som gik til Gotland, og som fandt sted fra d. 25. til d. 31. august. Gotland er fantastisk rig på kultur og historie både fra vikingetiden og fra middelalderen. Den ligger et strategisk vigtigt sted midt i Østersøen, og var således attraktiv at besidde både hvad angår handel og krigsførelse. Fra 1200- tallet kom Visby til at betyde mere og mere. Den blev Hansestad med store kirker og imponerende handelshuse, omgivet af en mægtig bymur, som er Skandinaviens største bygningsværk fra middelalderen. I 1361 blev Gotland erobret af Valdemar Atterdag, og den har med afbrydelser været i dansk besiddelse frem til 1645. 56 medlemmer med Carsten Porskrog Rasmussen som guide startede i bus fra Sønderborg Slot og kørte direkte til Kristianstad, hvor vi så kirken, der jo er bygget af Christian d. 4. Turen gik derefter videre til Oskarshamn, hvor vi sejlede med færgen til Visby. Næste dag gik vi på byrundtur, hvor vi så de smukke handelshuse og besøgte et museum, som er kendt for billedsten fra vikingetiden. Den tredje dag gik turen til den sydlige del af øen, hvor vi besøgte Roma Klosterruin, videre til Torsbungen, en indlandsklit på 1,2 km2, der hæver sig 70 m. over havet, over Katthämmersvik til Gammelgarn og Frøjl kirker, og tilbage til Visby. Dag 4 gik turen til den nordlige del af øen, hvor vi først besøgte Stora Hästnäs, der er en af de bedst bevarede stenhuse fra middelalderen. Derefter videre til Tingstäde og Lärbro kirker, og til Bungemuseet, et stort frilandsmuseum. Efter en kort sejltur kom vi til Fårø, hvor vi så de berømte Rauker, nogle søjleagtige klipper som gør, at man føler sig hensat til en anden verden. Dag 5 gik vi en tur langs bymuren i Visby. Den er 3,6 km. lang og udstyret med 27 tårne. Efter et besøg i domkirken, pakkede vi bussen, sejlede med færgen tilbage til Oskarshamn, og kørte ned til Kalmar, hvor vi efter en byrundtur overnattede. Den sidste dag så vi Kalmar Slot, hvorefter vi kørte ned og så grænsestenen ved Brømsebro, hvor fredsforhandlingerne fandt sted i 1645. Derefter satte vi kursen mod Sønderborg, hvor vi ankom ud på aftenen, mætte af en masse oplevelser. Carsten er jo en meget dygtig fortæller, han har en stor viden, og den delte han du af under hele turen. Foruden Carsten var turlederne Henning Jepsen og undertegnede.

Her i 2018 planlægger vi at gennemføre tre ture. Den første er en tre- dages tur til Odsherred, der finder sted d. 23. til 25. maj. Den næste er en een- dages tur til Sikringsstilling Nord, den finder sted d. 16. juni, og den tredje tur er en syv- dages tur fra d..25. til 31. august, til 1. verdenskrigs slagmarker på vestfronten.

Når jeg her i beretningen gør en del ud af at fortælle om turene, skyldes det dels at de er en væsentlig del af foreningens aktiviteter, men også at det måske kan få nogle til at melde sig til, som endnu ikke har været med.

Igen i år har vi over driften givet økonomisk tilskud. Vi har givet kr. 25000,- til indkøb af en slags digital skattejagt på Sønderborg Slot, "Museumsmysteriet", hvor man skal se sig godt for over hele museet. Det er især rettet mod børnefamilier, men skulle der være andre barnlige sjæle, der får lyst til at prøve, så kan det sikkert også lade sig gøre. Desuden har vi givet kr.50000,- til indkøb af to montre til generalsuniformer fra 1864- krigen. Foruden det, har vi givet kr. 15000,- til Catrinesminde, som tilskud til fremstilling af en ny præsentationsfilm. Det bliver i alt kr. 90000,-. Det er jo sådan, at der skal være et vidst bytteforhold mellem foreningen og museet. Alle vore medlemmer kan jo komme og gå på Sønderborg Slot og Catrinesminde lige så tit, de vil, uden at betale entre`, og de tilskud, vi giver, er så en slags kompensation til museet. Der findes ingen skriftlige aftaler om det, andet end at det jo står i vores vedtægters formålsparagraf, at vi skal støtte arbejdet på Sønderborg Slot.

Som jeg sagde i indledningen har medlemstallet i de senere år været lidt vigende. Vi har derfor i bestyrelsen besluttet at gøre en indsats her i 2018 for at få flere medlemmer, og det vil vi gerne bede Jer om at hjælpe med. Hvis alle os, der er her, i morgen tegner et nyt medlem, det kan være naboer, venner eller familie, er vi allerede gode på vej. Mund til mund-metoden er den bedste metode. Vi vil følge det op ved at sende en mail til alle medlemmer med en hvervefolder, som vi vil bede Jer om at sende videre til venner og bekendte. Vi vil revidere og opdatere den brochure vi har, hvor vi fremhæver fordelene ved at være medlem, og sørge for, at den ligger på biblioteker, venteværelser og andre relevante steder. Vi vil være mere til stede udadtil, idet vi foruden idræts- og kulturnatten her i Sønderborg, som vi har deltaget i de sidste 2 år, også vil være til stede ved markedsdage i Gråsten, Augustenborg og Nordborg. Vi vil gøre det nemmere for de medlemmer, som ikke har netadgang at betale kontingent, og vi vil på vores hjemmeside lave en speciel side om indmeldelse. Det er nogle af de tiltag vi planlægger, men vi vil gerne bede Jer som medlemmer om at hjælpe, da mund til mund – metoden er langt den bedste.

Fra 1. januar 2018 har Museum Sønderjylland fået en ny struktur. Der er blevet ansat en direktør, Henrik Harnow, og han vil efter kaffen fortælle om hvordan det hele skal fungere. Det, der naturligvis interesserer os, er hvordan vi som venneforening og støtteforening til Sønderborg Slot kan indpasses i den nye struktur. Vi har haft et par møder, og det ser ud til, at vi nogenlunde kan køre videre som hidtil, selv om der stadigvæk er ting, som er uafklaret.

Her i 2018 fylder vores forening 110 år. Den blev stiftet i 1908 som en sindelagsneutral forening til bevarelse af oldtidsminder på Als og Sundeved. Det var jo i tyskernes tid, og en af de ting man diskuterede var navnet på foreningen. Hvis den skulle være sindelagsneutral, skulle navnet hverken være for tysk eller for dansk. Foreningens første navn blev "Altertumsverein, Verein zur Plege der Heimatkunde für Alsen und Sundewitt". Det var det dansksindede, der fik gennemført, at området skulle kaldes Als og Sundeved i stedet for det tyske "Kreis Sonderburg". Så kom genforeningen i 1920, og da havde foreningen året forinden fået etableret museet på Sønderborg Slot. Selve overgangen fra tysk til dansk foregik uden store problemer, og det skyldes ikke mindst daværende leder af museet Jens Raben, selvom han var tysksindet. Foreningen fik sit nuværende navn, og museum og forening har haft et tæt samarbejde lige siden. Strukturen i museumsvæsnet er jo i dag en hel anden end det var dengang, og dermed er foreningens rolle jo også en anden, men det tætte samarbejde er der stadig, og det håber jeg kan fortsætte, også med den nye struktur i Museum Sønderjylland.

Til slut vil jeg sige tak til museet for et godt samarbejde i det forløbne år. Særlig tak til Carsten Porskrog Rasmussen. Indtil nytår var du jo chef for museet, nu har du fået en anden kasket på, men du er jo stadig den samme person, og vi er glade for, at det også er dig, vi skal samarbejde med fremover. Tak til bestyrelsen for et godt og engageret arbejde, tak til Bjarne Andersen for veludført arbejde og tak til Hanne Thrane for hjælp på en hel masse andre områder, og ikke mindst tak til alle medlemmer for Jeres opbakning om Historisk Samfund for Als og Sundeved.

Sønderborg, d. 22 marts 2018.

Frede R. Tychsen